RETS – Rikoksettoman elämän tukisäätiö
www.rets.fi

Lakivaliokunta lav@eduskunta.fi

Asia: HE 8/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisorangaistusta koskevan lainsäädännön muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

RÈTS Rikoksettoman elämän tukisäätiö kiittää lausuntopyynnöstä ja kutsusta kuulemiseen**.**

RETS pitää positiivisena sitä, että nuorisorangaistuksen käyttöä pyritään lisäämään ja sen sisältöä kehitetään. Nuorisorangaistus on tähänkin asti ollut erinomainen ja tukeva työkalu rikoksia tehneille nuorille, mutta jäänyt valitettavan vähäiselle käytölle.

Hallituksen esitys on hyvin valmisteltu ja siitä ilmenevät tarpeelliset taustat ja perustelut lakimuutoksen tarpeelle. Työryhmän mietintöön annettu lausuntopalaute vaikuttaa otetun esityksessä hyvin huomioon.

Esityksen lähtökohtana on hallitusohjelma, jonka mukaan nuorisorangaistussääntelyä kehitetään siten, että teon vakavuus korostuu nykyistä paremmin, esimerkiksi tuomalla sen piiriin yhdyskuntapalvelun elementtejä ja lisäämällä sen käyttöä. Hallitusohjelman kirjaus ja työryhmän työskentelyaika ovat rajanneet laajemman nuorten seuraamusten kokonaistarkastelun työn ulkopuolelle. Säätiö pitää erittäin tärkeänä, että jatkossa nuorten seuraamusten osalta tehtäisiin laajempi kokonaistarkastelu, jossa otettaisiin huomioon muiden Pohjoismaiden kokemuksia nuorten seuraamuksista. Keskeisiä olisivat erityisesti elementit restoratiivisuudesta, sosiaaliviranomaisten vahvemmasta roolista ja hoidollisuudesta. Tarpeellista olisi ottaa huomioon myös nuorten mielenterveyteen ja traumahistoriaan liittyvät ongelmat.

Esityksen yhtenä tavoitteena on selkiyttää nuorisorangaistuksen paikkaa seuraamusjärjestelmässä ja sitä kautta lisätä nuorisorangaistuksen käyttöä. Nuorisorangaistuksen enimmäispituutta ehdotetaan pidennettäväksi yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Tämä merkitsee seuraamusjärjestelmän ankaroitumista 15-17-vuotiaiden kohdalla. Koska nuorisorangaistus on sisällöllisesti huomattavasti velvoittavampi kuin ehdollinen vankeus oheisseuraamuksineen, seuraamuksen voidaan katsoa ankaroituvan myös tätä kautta. Nuorisorangaistuksen piiriin tulisi myös ensi kertaa rikokseen syyllistyneitä.

Samalla on kuitenkin todettava, että tukevien ja monipuolisten sisältömahdollisuuksiensa takia nuorisorangaistus olisi esityksessä ehdotetulla tavalla parempi seuraamus monipuolista tukea tarvitseville nuorille ja saattaa mahdollisesti ehkäistä uusintarikollisuutta paremmin kuin ehdollinen vankeus oheisseuraamuksineen. Uusintarikollisuuden ehkäisyyn liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta, kuten esityksessä todetaankin. Siksikin seuraamusmuutosten seuraaminen olisi hyvin tärkeää.

Esityksessä on monia merkittäviä parannuksia sekä seuraamusselvityksen laatimisvaiheeseen että nuorisorangaistuksen sisältöön. Syyttäjä pyytäisi edelleen seuraamusselvitystä, mutta Rikosseuraamuslaitokselle tulisi myös mahdollisuus esittää nuorisorangaistusta seuraamukseksi, mikäli selvitystä tehtäessä nuoren olosuhteet puoltaisivat seuraamusta, johon syyttäjän selvityspyyntö ei olisi kohdistunut.

Seuraamusselvitykseen tehtävät kirjaukset nuoren mahdollisesta osallistumisesta rikoksetonta elämää edistävään toimintaan sekä nuoren ohjaaminen tarvittaviin palveluihin ja tukitoimiin jo seuraamusselvitystä tehdessä ovat molemmat kannatettavia uudistuksia.

Terveysviranomaisen lisääminen Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyötahoihin ja seuraamuksen sisältöön ehdotettu mahdollisuus 30 tunnin päihde- ja riippuvuushoitoon ovat tärkeitä lisäyksiä. On kuitenkin todettava, että hyvinvointialueilla on vain vähän erityisesti nuorille suunnattuja päihdepalveluita. Nuorille ei myöskään esitetä mitään etusijaa hoitoon pääsyssä, vaan he ovat jonossa muiden mukana. Osalla nuorista päihdeongelma voi olla vakava ja pitkäaikainen, jolloin esitetty tuntimäärä ei välttämättä ole riittävä ja tarvetta voisi olla myös laitosmuotoiselle hoidolle. Esityksessä ehdotetaan päihdehoidon tuntimäärän riittävyyden ja alueellisen toteutumisen seurantaa, mitä RETS kannattaa lämpimästi. Päihteiden käytön taustalla ovat usein mielenterveyteen liittyvä ongelmat, mutta näihin ei esityksessä kiinnitetä ollenkaan huomiota.

Nuorten ohjaaminen kouluun ja opiskeluun liittyvissä asioissa on olennaisen tärkeää. Esityksessä ei kuitenkaan oteta esiin sitä, että monilla nuorilla on esimerkiksi oppimisvaikeuksiin liittyviä haasteita, jolloin koulunkäynnin turvaaminen edellyttää riittäviä tukitoimia.

Lastensuojelulain eduskunnassa käsittelyssä olevat muutokset (HE 149/2025 vp) olisivat voineet olla mukana esityksessä ja olisi voitu pohtia erityisesti kuntouttavaa suljettua laitospalvelua suhteessa nuorisorangaistuksiin. Ko. tehostetun intensiivisen kuntoutuksen laitospalveluja suunnattaisiin niille yli 12-vuotiaille, jotka käyttävät mm. vakavaa väkivaltaa ja vaarantavat joko omaa tai muiden turvallisuutta.

Nuorisorangaistukseen tuomittavien määrän ennakoidaan muutosten myötä kasvavan merkittävästi. Nuorisorangaistuksen pidentyminen ja rangaistukseen tuomittavien määrän kasvu lisäävät riskiä siihen, että seuraamuksen suorittaminen epäonnistuu syystä tai toisesta ja muunnot ehdottomaksi vankeudeksi voivat lisääntyä. Tämä ei olisi suotava kehityssuunta, koska RETS lähtökohtaisesti katsoo, että alaikäisen nuoren paikka ei ole vankilassa. On erittäin huolestuttavaa, että alle 18-vuotiaiden ehdottomia vankeusrangaistuksia on ollut viime vuosina paljon. Nuorten kohdalla ehdottoman vankeuden käytön on huomattu altistavan suuremmalle uusimisen todennäköisyydelle juuri siinä rikosluokassa, josta he suorittavat ensimmäistä vankeusrangaistustaan. (Ouss 2011; Damm and Gorinas 2016; cf. Harris, Nakamura, and Bucklen 2018 S. 363–364).

Sanna Sunikka
Toimitusjohtaja

Marjatta Kaurala
RETS-asiamies